

ЯКБИ-ТО СТІНИ ГОВОРИЛИ

Старенька похилена дерев'яна хата на вулиці Шевченка ледь тримається за життя. Дерев'яна архаїка в центрі міста, колись добротного споруджена на зруб, завжди дивувала всіх рівнян заквітчаним подвір'ям, вишнями і яблунями; а тих, хто в тій хаті бував, – внутрішнім теплом і затишком. Тепер же тут витають тільки спогади про непрості часи трудового життя корінних рівнян-господарів хати – родини Тарасевичів.

У мене збереглися записані у 2009 році спогади сестер Тарасевич, які вже відійшли у кращий світ – останньої господині цієї оселі Марії Олексіївни Тарасевич і її старшої сестри Надії Олексіївни Кулій, яка мешкала у сусідньому будинку. У їхній розповіді – спогад не тільки про прадідовську хату, а й рідну вулицю та наше місто, в якому прожило нелегке життя не одне покоління родини Тарасевичів.

Якщо у хаті дві кімнати, значить господарі – багатії

«Наша хата, – розповіла старша сестра, – була збудована 200 років тому. На жаль, документів про рік її будівництва у нас не збереглося, але я пам'ятаю як наш дід Гордій, вже будучи присмерті, робив духовний заповіт на цю хату моему батькові. Прийшов батюшка і люди, які це мали засвідчити. А було у прадіда четверо синів – Федько, Роман, Сидор і Гордій. Наш батько Олексій Гордійович народився у 1888 році. Дід Гордій доживав віку з нашою сім'єю у цій хаті і був похований на старому кладовищі на вулиці Литовській.

Наша родина була в ті часи небідна. Хата була зроблена на зруб, на дві кімнати і кухню. Було в нас чимале господарство: 12 гектарів землі, багато свиней, які гнали випасати на болото, що було біля старої гімназії (зараз парк «Лебединка» – авт.). А ще в нас було два фаєтони, які батько зареєстрував і заробляв ними, розвозячи людей. За ті фаєтони у 1918 році більшовицька банда мало не закатувала батька і діда. Прийшли до нас і хотіли забрати ті брички і коней. А як же в господарстві без коней? Батько зняв колесо від фаєтона і кинув у річку, яка протікала там, де

школи № 12 була в нього за Польщі велика хата і воловня. А на нашій вулиці в одній хаті помирали батьки від сухот і залишилися від них сиротами двоє хлопців, теж хворих, то він ними опікувався, влаштував на роботу, допомагав учитися. Один потім скульптором відомим став десь у Росії. Добрий був до людей Лукашевич, повагу мав від сусідів.

Школа кінчилась на третьому класі

Ходили ми завжди до Успенської церкви на нашій вулиці. Я з тринадцяти років співала у церковному хорі. Пригадую хористів Надію Маркову, Ольгу Гичкову»...

«Добрим словом завжди згадаємо батюшку Михайла Носаля, – додає молодша сестра Марія. – Він і запросив нас, дітей, колядки співати, а потім відібрав до хору. Він трави збирав лікарські, людям допомагав і нас вчив знатися на зіллях».

«На нашій вулиці ближче до нас і до церкви, – знов продовжує Надія, – переважно жили українці, а туди до базару – євреї. Жили ми дружно і було, що євреї в квартирі в українців жили. Казали, що в нас їм був рай, бо тут було більш пристойне житло, чисте і охайне. Я вчилася у польській школі на Шемплінського (тепер Хвильового – авт.). Слово Боже читали у нас священики Носаль і Давидович, до католиків приходив ксьондз, до євреїв – равин. Провчилася я до 3-го класу, і мама забрала мене зі школи, бо треба було корову пасти. І хоч в мене була дуже хороша молода вчителька, шкодувала мене, і я вчилася добре, мама все одно забрала мене зі школи і більше я не вчилася.

Уто найбільше працював

Євреї не вірили, що йдуть на смерть

А вже коли німці сюди прийшли, то саме страшне – це розстріли євреїв. Осінь, грязь така, сніг зривається, а їх, нещасних, ведуть у Сосонки розстрілювати. Вони ж думали, що їх десь на Тучин поведуть. Навіть наша сусідка Єва просила нас, щоб ми їй туди коли-не-коли буханку хліба принесли.

Я за німців працювала на трикотажній фабриці, яка була на вулиці 16 Липня, де зараз прокуратура. Робили ми панчохи, майки, светри. Працювала чоловік 20. Начальником був татарин Русов. Ця фабрика працювала і до війни, і після війни – обслуговувала дитячі будинки. Був у Рівному на «цегельні» дитячий будинок, який розбомбили і дітей порозганяли. А потім цю фабрику закрили і перевели в Дубно. На цій фабриці я працювала п'ять років. Сестра Ліда працювала на яйцебазі на вулиці Замкової.

Біля нас жила німка, батько якої ще у 1918 році приїхав сюди, тікаючи від советів, і мав тут свій гендель. Німка вийшла заміж за нашого хлопця Пономаренка. Ось вона нас і спасала тоді в різних поганих ситуаціях. У той час я боялась вийти за ворота, щоб не схопили і не вивезли до Німеччини.

Менша сестра Марія була у війну ще мала, дома сиділа, а після війни працювала на фабриці дитячої іграшки.

Вийшла я заміж у 1946 році за свого троюрідного брата Миколу Кулій. Чоловік мій за Польщі вчився в українській гімназії. Коли розпочалася війна у 1941 році, його мобілізували на фронт, але як уродженця Західної України відправили на шахти Донбасу, в котловани, наповнені водою, і ставились до них, як до ворогів народу. В тих жахливих умовах він пропрацював майже два роки. Повернувшись з війни і став працювати водієм.

Будинок на вул. Шевченка, 85, 2017 р.

Сестри Марія Тарасевич і Надія Кулій, 2009 р.

Уляна і Олексій Тарасевичі.

лиці литовськи.

Наша родина була в ті часи небідна. Хата була зроблена на зруб, на дві кімнати і кухню. Було в нас чимале господарство: 12 гектарів землі, багато свиней, які гнали випасати на болото, що було біля старої гімназії (зараз парк «Лебединка» – авт.). А ще в нас було два фаєтони, які батько зареєстрував і заробляв ними, розвозячи людей. За ті фаєтони у 1918 році більшовицька банда мало не закатувала батька і діда. Прийшли до нас і хотіли забрати ті брички і коней. А як же в господарстві без коней? Батько зняв колесо від фаєтона і кинув у річечку, яка протікала там, де зараз вулиця Набережна. То вони за таку непокору прив'язали діда до одного боку до фаєтона, батька – до другого і потягли вулицею.

Хата наша була завжди вибілена, вся в квітах, садок навколо. Гарними господарями були наші баба Настя з дідом Гордієм.

Вулицю назвали на честь батьошки-бунтаря

Нелегкою була доля наших рідних. Брат батька, Роман, прийшов хворим із Першої світової війни. Втратив здоров'я, коли воював десь на Шипці, і скоро помер, залишивши доньку сиротою. Тоді в Рівному багато помирало тих, хто з фронту повернувся. У 1932 році помер наш батько. Мені було 10 років, середній сестрі Ліді 8, а меншій Марії лише 2 роки.

Наша мама Уліта Остапчук – це її дівоче прізвище – теж жила на вулиці Шевченка, неподалік церкви.

Нашу вулицю ми пам'ятаємо за назвами Омелянівська, а поляки називали Вейська (Селянська). Колись казали, що був батьошка Омелян, який підняв людей на бунт і його вбили. То на честь того батьошки і вулицю назвали Омелянівська. А от Григорій Лукашівич, який жив на нашій вулиці коло церкви у будинку № 111, добився, щоб польська влада вулицю назвала іменем Тараса Шевченка. Тоді на кожному будинку була табличка з назвою вулиці і прізвищем господаря польською мовою. Пан Лукашівич був дуже розумний і добрий чоловік, господар крепкий, мав 20 гектарів землі, бричку. На вулиці Грушевського (тоді казали Шпанівський шлях), навпроти

на квартирі в українців жили. Казали, що в нас їм був рай, бо тут було більш пристойне житло, чисте і охайне. Я вчилася у польській школі на Шемплінського (тепер Хвильового – авт.). Слово Боже читали у нас священники Носаль і Давидович, до католиків приходив ксьондз, до євреїв – равин. Провчилася я до 3-го класу, і мама забрала мене зі школи, бо треба було корову пасти. І хоч в мене була дуже хороша молода вчителька, шкодувала мене, і я вчилася добре, мама все одно забрала мене зі школи і більше я не вчилася.

Хто найбільше працював, той найбільше постраждав

На нашій вулиці там, де зараз молоді беруть шлюб, збудував перед війною Олексій Романюк пекарню. Роботящий і тямущий був цей чоловік. Сам навчився цій справі, заробив грошей, купив хороше обладнання і почав пекти дуже смачний хліб. Всі його знали і поважали. А як прийшли совети, то відібрали і пекарню, і хату Романюка та й виселили його сім'ю з двома дітьми геть з міста.

Пережили ми прихід перших советів. Коли почалися арешти, відбирали хати, господарство, то заарештували сусідів Качкала, Шведа, двоюрідного брата мого чоловіка Кулія.

боялась вийти за ворота, щоб не схопили і не вивезли до Німеччини.

Менша сестра Марія була у війну ще мала, дома сиділа, а після війни працювала на фабриці дитячої іграшки.

Вийшла я заміж у 1946 році за свого троюрідного брата Миколу Кулія. Чоловік мій за Польщі вчився в українській гімназії. Коли розпочалася війна у 1941 році, його мобілізували на фронт, але як уродженця Західної України відправили на шахти Донбасу, в котловани, наповнені водою, і ставились до них, як до ворогів народу. В тих жахливих умовах він пропрацював майже два роки. Повернувся з війни і став працювати водієм.

Ось так і пройшло наше життя на одній вулиці, де пустила глибоке коріння уся наша родина Тарасевичів, Куліїв, Остапчуків».

Стоїть сиротою самотньо і сумно з темними вікнами-зіницями стара дерев'яна хата. З надією вдивляється у цей багатоповерховий бетонний холодний і жорстокий світ. Якби це була людина, а не порожній дім, то, мабуть, її думи можна було б перекласти на мову так: «Ще так хочеться пожити, зігрітися під сонцем чи від теплої грубки, зібрати за щедрим столом родину і сусідів, згадати пережите. Якби ж то стіни могли говорити!

Галина ДАНИЛЬЧУК,
завідувачка відділом
Рівненського краєзнавчого музею

Уляна і Олексій Тарасевичі.

Сестри Надія і Ліда Тарасевичі з подругою.

АФІША

Шевченкові дні у Рівному

6-9 березня відбудуться літературно-мистецькі, тематичні заходи з відзначення 203-ї річниці від дня народження Т.Г.Шевченка, у бібліотеках і будинках культури.

Рівненський міський палац культури

9 березня – сольний концерт симфонічного оркестру «BREVIS» «ПОК-ЛЕГЕНДИ UKRAINE». Глядацька зала. Поч. о 19.00.

Міський будинок культури

6 березня – 12 квітня – виставка «Батько і син».

8 березня – концерт львівського музичного гурту «Wszystko». Поч. о 19.00.

Рівненська дитяча музична школа №2

9 березня – вечір пам'яті Тараса Шевченка

«Ми чємо тебе, Кобзарю, крізь століття, Тебе своїм сучасником звемо». Поч. о 17.30.

ЦБС м. Рівне

7 березня – краєзнавчий екскурс «Тарасові шляхи на Рівненщині». Центральна міська бібліотека ім. В.Г.Короленка у НВК «школаліцей» №12: вул. Грушевського, 81. Поч. о 10.00.

9 березня – літературна імпреза «Талант довжиною в життя». Центральна міська бібліотека ім. В.Г.Короленка, читальний зал; вул. Київська, 44. Поч. о 13.00.

9 березня – літературно-музичний ранок «Кобзар у серці». Центральна дитяча бібліотека: вул. Гагаріна, 67. Поч. о 9.30.

9 березня – караван книг «Вічне слово Кобзаря» та літературна година «Шевченко – духовний батько нації». Бібліотека-філія №2 у

ЗОШ №14: вул. Залізнична, 34. Поч. о 13.15.

9 березня – бібліотечна промоція «Прочитай книгу про Шевченка». Центральна дитяча бібліотека: вул. Гагаріна, 67.

9 березня – конкурс читців «Ми не забули тебе, Тарасе! Черпаємо правду в твоєму слові». Бібліотека-філія №7: вул. Вітебська, 3а. Поч. о 14.00.

9 березня – відео екскурсія «Національний музей Тараса Шевченка». Бібліотека-філія №9: вул. С.Бандери, 9а.

12 березня – літературно-музична композиція «Живе під сонцем любові Шевченкова весна». Бібліотека-філія №4: вул. Олексинська, 12в. Поч. о 14.00; Родинне свято «Ми чємо тебе, Кобзарю, крізь століття». Бібліотека-філія №10: вул. Гагаріна, 67. Поч. о 12.00.

Рівненська міська бібліотека мікрорайону Ювілейний

9 березня – трибуна сміливих гіпотез «Незваний Шевченко. В чому полягає природа геніальності письменника?» Поч. об 11.20.